
BOEKBESPREKINGEN

¶ Frits Boterman en Marianne Vogel (red.), *Nederland in Duitsland in het interbellum, Wisselwerking en contacten: van politiek tot literatuur*, Verloren, Hilversum 2003, 256 blz., ISBN 90-6550-763-9. Prijs € 23,00

¶ A.A. Spijkerboer

¶ De twee historici, die deze zestien artikelen omvattende bundel geredigeerd hebben, zijn van mening dat het beeld van de Nederlandse geschiedenis tijdens het interbellum overheerst wordt door wat dr. L. de Jong in zijn geschiedenis van ons koninkrijk tijdens WO II over deze jaren geschreven heeft. Zij willen het interbellum op zijn eigen merites beoordelen en dat is dan ook de bedoeling van deze bundel. Toch blijft ook in hun opzet de schaduw van Adolf Hitler op deze bundel vallen, bijvoorbeeld in de artikelen over Thomas Mann, en die over Erika en Klaus Mann in ons land.

Voor de lezers van dit tijdschrift is waarschijnlijk de bijdrage van George Harinck het interessantst. Hij vertelt over de receptie van Karl Barth in ons land in de jaren na WO I. De protestantse kerken in Duitsland hadden eeuwenlang op de staat geleund, maar na de ineenstorting van het keizerrijk en het uitroepen van de republiek in 1918 moesten zij leren op hun eigen benen te staan. Dat gold ook voor de in Duitsland niet zo talrijke *Reformierten*. De Gereformeerde Kerken in Nederland, die in de negentiende eeuw ervaring met de hervormden hadden opgedaan, rieden hen aan vrije kerken te vormen en richtten een comité op om hen financieel te steunen. Van dit comité maakte niemand minder dan H. Colijn deel uit.

Nu was er in Duitsland één leerstoel voor gereformeerde theologie, namelijk in Erlangen, die bezet werd door E.F. Karl Müller. Maar in Göttingen ijverde een predikant voor het vestigen van een dergelijke leerstoel aan deze zo centraal gelegen universiteit. Tot ieders verbazing lukte hem dat en – Müller beval voor deze leerstoel Karl Barth aan. Barth was dan wel liberaal opgeleid en bovendien sociaal-democraat, maar hij ontwikkelde zich ‘in

de goede richting’ en trok veel studenten aan. Müller wist iedereen te overtuigen, ook de Nederlandse gereformeerden, en het comité-Colijn hielp de leerstoel financieel mogelijk te maken.

Vanaf 1922 krijgen de Nederlandse Christen Studenten Vereniging en de Gereformeerde Studenten Bond lucht van Barth. Er wordt ijverig over hem gediscussieerd en in 1922 gaan de NCSV-ers Nico Stufkens en Dirk Tromp bij hem op bezoek. Uit hun verslag: ‘... de levendige ogen achter het stalen brilletje: eerst ietwat bedeesd, maar even overtuigd als pretentieloos...’ (198). Maar er komt dan ook verzet tegen Barth, van de (hervormde) Ph.A. Kohnstamm en de (gereformeerde) K. Schilder.

Wanneer in 1926 de hervormde hoogleraar Haintjema Barth met een compleet boek in Nederland introduceert en in dat boek ook aan Barth ontleende kritiek op de in datzelfde jaar gehouden synode van Assen uitoefent neemt het gereformeerde enthousiasme voor Barth snel af en zoekt men het weer helemaal bij A. Kuyper en Bavinck.

Ik heb de afgelopen vijftig jaar alles over Barth gelezen dat ik te pakken kon krijgen, maar dat hij vanuit de Gereformeerde Kerken in Nederland op zijn eerste leerstoel geholpen is was voor mij helemaal nieuw. —

¶ Paul Denekamp en Herman Noordegraaf, *Vanwege de gerechtigheid. Leven en strijd van een ‘rooie’ dominee en politicus, Nico van der Veen (1916-1962)*. Gorinchem 2002. 72 blz.

ISBN 90 5263 984 1. Prijs € 10,00.

¶ Derk Jansen

¶ Hij werd slechts 46 jaren oud, ds. Nico van der Veen. Een spannend leven: kind uit een gebroken gezin, gehuwd met een a-christelijke vrouw, verzetsstrijder, predikant en politicus. Zoiets zou een mooie en forse biografie kunnen opleveren, maar Noordegraaf en Denekamp vangen dit leven in nog geen 60 bladzijden, de fotopagina’s meegerekend.